

CROMWELLTŐL HITLERIG

■ A *Rubicon* történelmi magazint 1989-ben alapították, első lapszáma 1990. február 1-jén jelent meg, kiadója a Rubicon-Ház Kft. Évente tizenkét számot jelentetnek meg, plusz az esetleges különszámokat. A lapszámok súlypontközpontúak.

A lap 2017. októberi számának témáját a forradalmak képezik, a borítón feltüntetett évszámok jelzik, mely forradalmakról olvashatunk az összeállításban: 1640, 1789, 1848, 1917, 1919, 1933. A szövegek túlnyomó többségének szerzője Hahner Péter, aki a forradalom fogalmának definícióját is megadja.

A tematikus tömb első tanulmánya az angol forradalommal foglalkozik (szerző Hahner Péter). Az 1640–1660 közötti időszak valójában a három királyság háborúja. A forradalom tulajdonképpen oka az Angliában, Skóciában és Írországban feszülő „belső vallási konfliktusból s az egymás iránti kölcsönös bizalmatlanságból” származtatható. A szerző elemzi, hogyan vette át a parlament, majd Cromwell az uralmat, végül hogyan tért vissza a társadalom a királysághoz.

Ismét Hahner Péter tollából származik a következő szöveg, amely a francia forradalommal és hatásaival foglalkozik. Hahner Martin Maliára hivatkozva elmondja, hogy ez az utolsó olyan forradalom, amelyet nem hivátos forradalmárok kezdeményeztek. A későbbiekben viszont igencsak érezhető volt a hatása – akár követendő, akár ellenpéldaként – Európa számos szabadságharcában, polgárháborújában, forradalmában. 1789–1799: a franciák felszámolják a régi rendszert, eszméik kontinensszerte éreztetik hatásukat. Így az ő forradalmuk nem marad belügy, mint az angoloké, hanem egy új, Európa-szerte elterjedt forradalmi hangulatot gerjeszt. Arról, hogy a francia forradalom milyen okból tört ki, milyen események zajlottak, ki és mi

ellen harcolt, hogyan alakult a jakobinus diktatúra, és az egésznek milyen következményei lettek, a tanulmányban részletesen olvashatunk.

Függetlenségi háború, nemzeti harc vagy szabadságharc volt az, ami 1848. március 15-én elkezdődött Magyarországon? A terminológia nem egységes, Hermann Róbert tanulmányából (*1848 – Forradalom és/vagy szabadságharc?*) viszont megtudhatunk néhány korabeli véleményt is: Petőfi Aranynak írt levelében forradalomról értekezik, Kosuth viszont a '48 tavaszán történt eseményeket nem forradalomként definiálja. A történetek ismeretének birtokában mindenki eldöntheti maga, hogy melyik terminust használja.

Ha az 1917-es bolsevik hatalomátvétel témáját járjuk körül, óhatatlanul is szembe kerülünk a „forradalom vagy puccs?” dilemmával. Lenin és társai anarchikus időszakban jutottak uralomra, erősen dúlt a világháború, az ország vezetése egyébként is súlyos gondokkal küszködött, a bolsevikok pedig jókor és jó helyen mondott hamis ígérekkel képesek voltak megszerezni a támogatást. „Nevezhetjük-e forradalomnak az efféle politikai fordulatot? Vagy inkább a fegyveres államcsíny, a katonai puccs lenne a megfelelő elnevezés?” – teszi fel a kérdést Hahner Péter tanulmányában (*1917 – Forradalom vagy puccs? A bolsevik hatalomátvétel*), majd bemutatja, hogyan szerezték meg a leninisták az irányítást, majd az írás végén tisztázza, miért nem bizonyult életképesnek a szocialista ideológia Oroszországban. Ugyanerről a témáról ír Kolontár Attila *Bolsevik dilemmák* címmel, csupán részletesebben mutatja be az eseményeket. Az ő szempontja az, hogy „rendkívüli időkben a személyiség mekkora szerepet képes játszani a történelemben”, ami miatt néha ezrek fi zetnek, sok esetben akár az életükkel.

Az oroszországihoz hasonló helyzet uralkodott 1919-ben Magyarországon is, amikor a kommunisták 133 napra létrehozták a Magyarországi Tanácsköztársaságot. Ezt az időszakot Révész Tamás mutatja be (*1919 – A magyarországi tanácsköztársaság kérdőjelei*). Egy alfejezet erejéig nála is feltevődik a következő kérdés: forradalom vagy puccs? De ami igazán foglalkoztatja a szerzőt, az az, hogyan szerezte és tartotta meg, ha még rövid időre is, a hatalmat a politikai élet peremén lévő maroknyi kis csoport.

Bödők Gergely a proletárdiktatúra egyik fontos mozzanatáról, a május 1-jéről ír, konkrétan az 1919-ben Magyarországon megrendezett grandiózus ünnepségről (*A nagy vörös május. A proletárdiktatúra erődemonstrációja*). Részletesen bemutatja az ünnep eredetét, a kezdeteket, a monumentális előkészületeket és a programokat a fővárosban és vidéken egyaránt.

A következő tanulmány Németh Istvántól származik, témája a német nemzetiszocializmus (*Barna forradalom*). A szerző bemutatja a Strasser testvérek által vezetett balszárny és a Hitler által vezetett jobbszárny közötti különbségeket. Bár mindkét oldal szocialista volt, mégis annak két külön ágát képviselték, míg a baloldal radikális szocialista volt, Hitler a szocializmust inkább eszközként használta, propagandájának legfőbb része a társadalom népközösségé formálása volt.

Mindkét oldal a kapitalizmus ellen ténykedett, de amíg a „forradalmi nacionalisták” az egész kapitalista rendszerrel szakítani akartak, addig Hitler csak a zsidó kapitalista vállalkozások lerombolására gondolt. Hitlert néhányan mégis forradalmárként emlegetik, 1938-ban az amerikai *Times* magazin az év emberének nyilvánította. Hogy miért, arról Hahner Péter ír *Hitler mint forradalmár?* című írásában.

A lapszám utolsó tanulmánya egyben összegzésnek is tekinthető. Hahner Péter ebben a szövegben (*Mi a forradalom?*) a forradalomról fogalomként beszél, valamint ennek bővülő jelentéséről. Miért nevezhetjük a 17. századi Cromwell vezette eseményeket és a 20. századi Hitler által vezetett eseményeket is forradalomnak? A szerző több dilemmára is választ ad: miért van az, hogy a 20. század forradalmi több elnyomást eredményeztek, mint felszabadítást? Bírálhatjuk-e a leninista vagy náci politikát, ha 1789 és 1848 történéseit megünnepeljük? „Hiszen forradalmárok voltak a guillotine működtetői és a Gulag-szigetvilág létrehozói is.”

A *Rubicon*-összeállítás hosszabb-rövidebb szövegei rávilágítanak arra, miszerint forradalmi események kilátástalan helyzetekben vagy anarchikus időkben robbannak ki, szükségszerűen egy-egy karizmatikus vagy annak vélt személyiség vezetésével. (*Rubicon*, 2017. november)

Erdei Virág